

HUUMEPOLITIikka JA OIKEUDENMUKAISUUS

Tapani Sarvannin sosiaalipoliittiseen väitöskirjaan sisältyy muutama merkittävä ja myönteinen asia. On kunnioitettavaa, että korkeassa asemassa oleva virkamies ryhtyy näinkin laajoin ajatusottein pohtimaan oman tehtäväalueensa arvo- ja oikeudenmukaisuuspremissensä rationaaliseen argumentointiin pyrkien. Tekijä asettuu rohkeasti kritikoimaan suomalaista huume politiikkaa, joka repressioon perustuen ”muisuttua sulamatta jäänyttä syrjäistä jääkipalettia alkukesän metsässä”. Kirjan tavoitteet eivät ole mitenkään vähäiset. Se ei väitä ottavansa haltuun suomalaisen huume politiikan kokonaisuutta, mutta kylläkin sen peruseriaatteen: ”Saana myös huume politiikalle tavoitteet, joiden pohjalta yksityiskohtaista huume politiikasta sopimista voitaisiin jatkaa.”

Samalla kirja on akateemiseksi opinnäytteeksi varsin subjektiivinen, tuotun, omista työkokemuksista ja omista vakaumuksista kumpuava, sen teksti jotenkin hakaavasti, lyhyin lausein etenevää. Sarvannin argumentoinnin perustana on näkemys, että niin huumeiden käyttäjät kuin vallitsevan huume politiikan kriitikotkin ovat Suomessa joutuneet epäoikeudenmukaisen vainon kohteeksi. Hänen mielestään huumeiden käyttöön pitäisi suhtautua samoin kuin muihin riskikäyttäytymisiin, kuten vuorikiipeilyyn tai laskuvarjohyppyihin. Hänen mielestään valtion ei tule vain sallia huume politiikkaan kriitti-

sesti suhtautuvien kansalaisjärjestöjen ja huumeiden käyttäjien yhdistysten toimintaa, vaan myös tukea sitä.

Tällaisista kannanotoista ollaan tässä maassa varmasti monta mieltä. Moniin Sarvannin näkemyksiin voi kyllä yhtyä ja kannattaa hänen esittämäänsä tavoitteita. Silti voi olla eri mieltä hänen tavastaan argumentoida nykyistä huume politiikkaa vastaan ja vaihtoehtoisen huume politiikan puolesta. Sarvannin ajatuskehittelyt ovat mielestäni monin paikoin sekavia eivätkä tarjoa pitävää perustaa huume politiikan kehittämiseksi.

Kirja käsittelee hieman nautintoaineiden luokittelua ja niiden käytön historiaa, nykyistä huumeiden kontrollijärjestelmää Suomessa ja muualla Länsi-Euroopassa, huumerikollisuutta ja huumeriippuvuutta. Tämä tilannetta dokumentoiva aineisto on osaksi sijoitettu liitteisiin, ja se jää irralliseksi kirjan kokonaisuudessa. Kirjan painopiste on huumeiden käytön kieltoa koskevissa filosofisissa tarkasteluissa. Avainasioita ovat yksilön autonomia, positiivinen ja negatiivinen vapaus, paternalismin oikeuttaminen sekä oikeudenmukaisuutta koskevat teoriat. Niiden luonnehdinnassa tekijä nojautuu ennen muuta John Rawlsiin.

Filosofian perinteestä ammentaminen saattaa olla oivallinen ase, kun pohditaan yhteiskuntapolitiikan ongelmia. Filosofinen ajattelu voi tämentää käsitteitä ja tuottaa

olennaisia erotteluja, paljastaa semanttisia kuluja ja synnyttää paradokseja, jotka pakottavat käsitteellistämään asioita uudella tavalla; se luo perustaa ymmärrykselle ajattelun ja yhteiskunnallisten suhteiden keskinäisistä riippuvuuksista.

Kovin selkeään filosofiseen analyysiin Sarvanti ei mielestäni yllä. Hän kirjaa varsin tunnollisesti, ikään kuin varmuuden vuoksi, lukuisia kustakin käsittelemästään asiasta esitettyjä näkemyksiä. Hän ei pohdi kovin tarkkaan niiden yhteensopivuutta, ei aseta niitä analyttiseen ristivalotukseen eikä kunnolla sijoita niitä aatehistoriallisiin kehyksiin. Rawlsin teoriaan nojaava oikeudenmukaista päätöksentekoa koskeva formaalinen tarkastelu, josta huume politiikan periaatteet lopulta ”johdetaan”, huojuu niin etäällä kaikista yhteiskunnan sosiokulttuurisista realiteeteista, etten pysty näkemään sen mielekkyyttä. Filosofinen ajattelu toiminee yleensäkin paremmin analyysin kuin yhteiskuntapolitiittisten synteisien tekemisen välineenä.

Nämä ovat tietenkin perin yleistäviä toteamuksia, mutta Sarvannin tekstin tarkemman repostelun jätän sovinnolla ammattifilosofien tehtäväksi.

Hänen tarkastelujensa keskiössä on joka tapauksessa länsimaisen liberalismien johtava periaate, jonka mukaan täysivaltainen yksilö saa vapaasti tehdä haluamiaan asioita, mikäli hän ei aiheuta toisille vahinkoa. Tämä periaate on niin

laajalti hyväksytty kehittyneissä länsimaisissa yhteiskunnissa, että siitä poikkeaminen, kuten huumeiden käytön suhteen on laita, vaatii erityisiä perusteluja.

Asioiden historiallisesta luonteesta seuraa, että täysivaltaisuuteen liittyy jatkuvia rajanveto-ongelmia ja käsitykset vahingon aiheuttamisesta muuttuvat. Vahingot laajenevat ja tulevat sitä vakavammiksi, mitä syvemmin yksilöiden elämä yhteiskunnallistuu ja mitä tarkemmin tutkimus paljastaa meidän käyttäytymisemme kausaalisia efektejä. Huumeet kuuluvat asioihin, joista Greenspoon ja Bakalar käyttävät oivallista ilmausta "essentially contested concept".

Liberalismia on mielestäni muutoinkin syytä problematisoida. Abstrahointiin pyrkivässä filosofisessa tarkastelussa se saattaa näyttää verraten yhtenäiseltä, samasta puusta veistetyiltä käsitteeltä. Mutta

yhteiskuntatutkimuksen näkökulmasta katsoen on ilmeistä, että liberalismin periaatteiden soveltaminen eri osa-alueilla tuottaa hyvin erilaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Taloudessa se merkitsee vapaata kilpailua, politiikassa kansalaisten poliittisia perusoikeuksia ja demokraattista vallankäyttöä, yksityiselämässä uuden keskiluokan kaikesta hoiduksesta vapaata kuluttamista.

Kun nämä ainekset on erittelemättä pantu yhteen, tuloksena on ollut se voimakas liberalistinen hyökyaalto, jonka harjalla surfaten yhteiskunnallista keskustelua on viime aikoina paljolti käyty.

Huumepolitiittisessa keskustelussa huumeiden vapauttamista on vaatimassa joukko tahoja, joilla muutoin on hyvin vähän yhteistä. Siihen kuuluu konservatiivisia talousteoreetikkoja kuten Milton Friedman ja The Economist -lehti, EU:n

sosiaalikomissaari Emma Bonino, saksalaisia poliisipäälliköitä, asiaan perehtyneitä huumeutkijoita ja vaihtoehtoisen kulttuurin ja elämäntavan edustajia. Tämä on niin outo joukko, että sen olemassaolon luulisi saavan filosofinkin ihmettelemään.

Näiden huomautusten tarkoitus on viitata siihen, että Sarvannin lähtökohdat ovat teoreettisessa katsannossa kaikkiaan varsin kapeat ja yksioikoiset. Hänen vakaumuksiin ei ole tarkoitus asettaa kyseenalaiseksi. On kerrassaan mainiota, että meidän maassamme on tällaisia valtion ihmisiä.

JUHA PARTANEN

TAPANI SARVANTI
HUUMEPOLITIikka JA
OIKEUDENMUKAISUUS
TUTKIMUKSIA 83
HELSINKI: STAKES, 1997

NAISET JA ALKOHOLI

Moira Plantin teos *Women and Alcohol* on kunnianhimoinen yritys yhdistää nykytietämys ja historiallinen tieto naisten alkoholin käytöstä ja siihen liittyvistä ongelmista ja hyödyistä. Kirja ei käsittele vain runsaan juomisen aiheuttamia ikäviä seurauksia. Tekijän näkökulma on paljon laajempi. Hän käyttää epidemiologisia tutki-

mustuloksia eri kulttuureista, mutta tarkastelee lisäksi niitä historiallisia, moraalisia ja sosiaalisia yhteyksiä, joissa alkoholin käyttö itse asiassa tapahtuu. Kirja on oivallinen käsikirja niin päätöksentekijöille kuin alan ammattilaisille, klinisille psykologeille, psykiatreille ja sosiaalityöntekijöille. Kirjan lopussa on ehkä alan

kaikkein laajin alan bibliografia.

Tekijä on voinut käyttää erityisesti hyväkseen omaa kliinistä asiantuntemustaan ja valikoinut sen tueksi tutkimustuloksia, jotka ovat erityisen hyödyllisiä juuri alan ammattilaisille. Käsiteltyjä aiheita ovat kansainväliset trendit, sukupuolikäyttäytyminen, fyysiset